

ՆԱԽԱԳԻԾ

Հավելված
Հաստատված է Հայաստանի
Հանրապետության հանրային
ծառայությունները կարգավորող
հանձնաժողովի 2023 թվականի
սեպտեմբերի --ի N---Լ որոշմամբ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՂ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ**

ԾՐԱԳԻՐ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՂ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ
2024 ԹՎԱԿԱՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ**

ԵՐԵՎԱՆ 2023

ՆԱԽԱԲԱՆ	3
1. Էներգետիկայի բնագավառ	5
1.1. Իրավական բարեփոխումներ	5
1.2. Էլեկտրաէներգետիկական շուկայի ազատականացում.....	5
1.3. Սակագնային քաղաքականություն	9
1.4. Ներդրումային ծրագրերի համաձայնեցում և գնումների մոնիթորինգ	12
1.5. Վերականգնվող էներգետիկա	16
2. Զրային ոլորտ	21
2.1. Զրամատակարարման գրաֆիկների համաձայնեցում, խմելու ջրի սպառման ծավալների մոնիթորինգ և բաժանորդ դառնալու գործընթացի պարզեցում	21
2.2. Սակագնային քաղաքականություն	22
3. Էլեկտրոնային հաղորդակցության բնագավառ	23
4. Կարգավորվող ընկերությունների ֆինանսատնտեսական գործունեության վերլուծություն	27
5. Սպառողների շահերի պաշտպանություն	28
5.1. Սպառողների դիմումների քննարկում	28
5.2. Սպասարկման որակի ցուցանիշներ	30
6. Հանձնաժողովի գործունեության հրապարակայնությունը և թափանցիկությունը	32
7. Միջազգային համագործակցություն	34
8. Հանձնաժողովի կողմից բյուջետային մուտքերի ապահովում և 2024 թվականի պահպանման ծախսերի նախահաշիվ	38
9. Հանձնաժողովի 2024 թվականի գործունեության ծրագրի հանրային քննարկումը	39

ՆԱԽԱԲԱՆ

Հայաստանի Հանրապետության հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովը (այսուհետ՝ հանձնաժողով) պետական քաղաքականություն իրականացնող ինքնավար մարմին է, որը օրենքներով իրեն վերապահված իրավասությունների շրջանակում կարգավորում է էներգետիկայի, հեռահաղորդակցության (էլեկտրոնային հաղորդակցության), փոստային կապի (ունիվերսալ ծառայությունների սակագների սահմանման մասով), երկաթուղային տրանսպորտի (ենթակառուցվածքի օգտագործման վճարի սահմանման մասով), տրանսպորտային միջոցների պարտադիր տեխնիկական զննության անցկացման (սակագների մասով) բնագավառները և ջրային ոլորտը:

Հանրային ծառայությունների ոլորտում կարգավորող մարմնի դերն ու նշանակությունը նորովի արժևորվեցին 2015 թվականի Սահմանադրության ընդունմամբ, երբ սահմանադրաիրավական կարգավորումների հիմքում դրվեց միջազգային առաջավոր փորձը՝ ուղղված ինստիտուցիոնալ, քաղաքական, իրավական և ֆինանսական առումով անկախ մասնագիտացված կարգավորող մարմին ձևավորելուն: Նշված փոփոխությունների արդյունքում հանձնաժողովին վերապահվեց ինքնավար մարմնի կարգավիճակ, որը ամրագրվեց նաև գործընթացին հաջորդած «Հանրային ծառայությունները կարգավորող մարմնի մասին» օրենքի փոփոխություններով՝ նախատեսելով անկախ և ինքնավար կարգավորող մարմնի գործունեության ապահովման օրենսդրական երաշխիքները:

Հանձնաժողովը, որպես ինքնավար մարմին, կոչված է հավասարակշռելու հանրային ծառայություններից օգտվող սպառողների և ոլորտի տնտեսվարող անձանց շահերը՝ հիմքում դնելով կարգավորող մարմնի անկախությունը և կառույցի նկատմամբ վստահության բարձրացումը:

Ելնելով նշվածից և հաշվի առնելով հանրության համար կարգավորվող ծառայությունների կենսական նշանակությունը՝ հանձնաժողովն իր 2024 թվականի տարեկան գործունեության ծրագրով նախանշել է այն հայեցակարգային մոտեցումները, որոնք կապահովեն արդյունավետ և հանրօգուտ կարգավորման քաղաքականության իրականացում:

Հանձնաժողովի կառուցվածքային ստորաբաժանումներն են.

- 1) Սակագնային քաղաքականության վարչություն,
- 2) Իրավաբանական և լիցենզավորման վարչություն,
- 3) Հեռահաղորդակցության վարչություն,
- 4) Ֆինանսատեխնիկական և դիմումների քննարկման վարչություն,
- 5) Գործերի կառավարման վարչություն,
- 6) Անձնակազմի կառավարման բաժին,
- 7) Հաշվապահական հաշվառման և սոցիալական ծրագրերի իրականացման բաժին,
- 8) Միջազգային համագործակցության բաժին:

Հանձնաժողովի բնականոն աշխատանքը, «Հանրային ծառայությունները կարգավորող մարմնի մասին» օրենքի համաձայն, համակարգում և ապահովում է հանձնաժողովի նախագահը, իսկ հանձնաժողովի կառուցվածքային ստորաբաժանումների աշխատանքը՝ օրենսդրությամբ իրենց վերապահված իրավասությունների շրջանակում, հանձնաժողովի անդամները և գլխավոր քարտուղարը:

1. Էներգետիկայի բնագավառ

1.1. Իրավական բարեփոխումներ

2024 թվականի ընթացքում հանձնաժողովն իր գործունեության ծրագրային ուղղությունների տիրույթում նախանշել է մի շարք իրավական բարեփոխումներ՝ միտված գործող կարգավորումների կատարելագործմանը, իրավական բացերի լրացմանը և կանոնակարգերի լրամշակմանը: Մասնավորապես.

➤ Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկայի բնագավառի զարգացման ռազմավարական ծրագրի (մինչև 2040 թվականը) համաձայն՝ նախատեսվում է մշակել «Էլեկտրաէներգետիկայի մասին» նոր օրենք, որով հաշվի կառնվեն ԵՄ դիրեկտիվների պահանջները: Հանձնաժողովը գործուն մասնակցություն կունենա հիշյալ օրենքի մշակմանը, որի ընդունումից հետո կնախաձեռնի դրանից բխող՝ իր իրավական ակտերի լրամշակման աշխատանքներ:

➤ Առաջիկայում նախատեսվում է մշակել նաև «Ջերմամատակարարման մասին» և «Գազամատակարարման մասին» առանձին ու ժամանակակից սկզբունքների վրա հիմնված նոր օրենքներ: Նշված աշխատանքներին ևս հանձնաժողովը կմասնակցի, իսկ հետագայում ձեռնամուխ կլինի նշված օրենքների հիման վրա անհրաժեշտ իրավական ակտերի մշակմանը կամ գործող ակտերի լրամշակմանը:

➤ Հանձնաժողովը կշարունակի նաև կարգավորման մեխանիզմների կատարելագործմանն ուղղված իր այլ իրավական ակտերի լրամշակման աշխատանքները:

1.2. Էլեկտրաէներգետիկական շուկայի ազատականացում

2022 թվականի փետրվարի 1-ից էլեկտրաէներգետիկական շուկան անցում կատարեց նոր՝ առավել ազատական մոդելի: Ռեֆորմը հիրավի կարելի է ամենաարմատականը համարել 2004 թվականին ոլորտում իրականացված բարեփոխումներից ի վեր:

Ռեֆորմի ներդրման հիմքում ընկած է մենաշնորհը մրցակցությամբ փոխարինելու կոնցեպտը: Առավել պարզ՝ բարեփոխման արդյունքում պատմականորեն բնական մենաշնորհային համարվող էլեկտաէներգետիկական

համակարգը դեմոնոպոլիզացվում է, ներդրվում են մրցակցային բաղադրիչներ և էլեկտրաէներգիան որպես ապրանք առանձնացվում է բնական մենաշնորհային ծառայություններից (հաղորդման և բաշխման) ու դառնում մրցակցային առևտրի առարկա: Ռեֆորմը շուկայի բոլոր մասնակիցներին, առաջնահերթ սպառողներին, ընձեռում է ընտրության հնարավորություն:

2022 թվականի փետրվարի 1-ից շուրջ մեկ միլիոն սպառողի տրված է իրավունք ինքնուրույն ընտրելու իր մատակարարին: Այսինքն, ռեֆորմի արդյունքում սպառողն ինքն է որոշում շարունակել իրեն անհրաժեշտ հոսանքը գնել պատմականորեն մենաշնորհ ունեցող «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերությունից՝ հանձնաժողովի կողմից սահմանված սակագներով, թե ընտրել մրցակցային այլ մատակարարի և վճարել չկարգավորվող պայմանագրային գնով: Ընդ որում, մրցակցային մատակարարի ընտրության դեպքում ևս «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերությունը պարտավոր է տեղափոխել մրցակցային եղանակով գնված էլեկտրական էներգիան, վճարվելով միայն հանձնաժողովի սահմանած սակագներով:

Մեծածախ շուկայում ռեֆորմը ևս ենթադրում է էլեկտրական էներգիայի մրցակցային պայմաններով առուծախ և շուկա նոր մասնակիցների մուտք: Խոշոր կոմերցիոն սպառողներին իրավունք է տրվում նաև անմիջականորեն մասնակցելու մեծածախ շուկային, ինչն իր հերթին նշանակում է էլեկտրական էներգիայի գնում անմիջապես արտադրողից, կամ, ասեմք, թրեյդերից: Մատակարարների և թրեյդերների նոր ինստիտուտի ներդրման արդյունքում արդեն իսկ ոլորտում գործունեություն են իրականացնում հանձնաժողովի կողմից լիցենզավորված 14 մատակարարներ և 7 մեծածախ առևտուր իրականացնողներ (թրեյդերներ):

Ազատականացված շուկան միտված է ինչպես սպառման, այնպես էլ արտադրության հատվածում առավել օպտիմալ պլանավորմանը և, որպես հետևանք, հասցեական պատասխանատվության կիրառմանը: Շուկայի նոր մոդելի շրջանակում ամսական առևտուրը փոխարինվել է ժամային առևտրով, ինչի արդյունքում շուկայում գործող յուրաքանչյուր առևտրի մասնակից պատասխանատվություն է կրում տվյալ ժամի համար իր գնած կամ վաճառած հոսանքի ծավալից շեղվելու համար:

Առևտուրն իրականացվում է շուկայի 4 սեգմենտում՝ կարգավորվող ուղիղ պայմանագրերի շուկայում, չկարգավորվող ուղիղ պայմանագրերի շուկայում, օր-առաջ շուկայում, հաշվեկշռման շուկայում՝ սահմանված մեխանիզմով: Էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայի գործարկումից ի վեր կարգավորվող ուղիղ պայմանագրերի շուկայում կնքվել են 189, չկարգավորվող ուղիղ պայմանագրերի շուկայում՝ 85 տեղական և 16 միջպետական, օր-առաջ շուկայում՝ 3686 պայմանագրեր:

Էլեկտրաէներգետիկական շուկայում առևտուրն ամբողջությամբ թվայնացված է, այն իրականացվում է միասնական էլեկտրոնային հարթակի միջոցով, որը կառավարվում և շահագործվում է պետական ընկերություն հանդիսացող շուկայի օպերատորի կողմից:

Ռեֆորմը կողմնորոշիչ ազդակ է ոլորտում հետագա ներդրումների, այդ թվում՝ օտարերկրյա, խթանման ու ներգրավման համար:

Էլեկտրաէներգետիկական շուկայի ազատականացման համատեքստում հանձնաժողովին վերապահված գործառույթներին լրացվում է, ըստ էության, ամբողջովին նոր ինստիտուցիոնալ գործառույթ՝ էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայի մոնիտորինգ: Այն նպատակ ունի նպաստել շուկայի չկարգավորվող բաղադրիչում՝ թափանցիկ և արդարացի միջավայրի ստեղծմանը, իսկ կարգավորվող բաղադրիչում՝ դրա առավել կանխատեսելիությանը՝ սպառողներին վաճառվող էլեկտրական էներգիայի սակագների վրա ազդող գործոնների ուսումնասիրության և բացասական միտումների կանխարգելման միջոցով: Շուկայի մոնիտորինգը, որպես վերահսկողության արդյունավետ և անփոխարինելի գործիք, թույլ է տալիս հնարավորինս արագ բացահայտել շուկայի մասնակիցների կողմից թույլ տրված խախտումները (բացթողումները), հասցեական գնահատականներ տալ դրանց, շատ դեպքերում կանխել նոր խախտումների կատարումը, ինչպես նաև օպերատիվ կերպով արձագանքել և լուծումներ առաջադրել շուկայում ընթացող առևտրի ընթացքում ծագող օբյեկտիվ խնդիրներին:

Նշված գործառույթի շրջանակում հանձնաժողովն իրական ժամանակում հետևում է շուկայում տեղի ունեցող ամենժամյա առևտրին և դրա շրջանակում կնքվող գործարքների՝ շուկայի կանոններին համապատասխանությանը: Նշված գործառույթի դժվարությունը պայմանավորված է ոչ միայն կատարման ենթակա աշխատանքին բնորոշ

մեծ ծավալներով, այլև խիստ մասնագիտական գիտելիքներ պահանջող մասնագետների ներգրավման և վերջիններիս հետևողական ու մշտական վերապատրաստման անհրաժեշտությամբ: Հանձնաժողովի կողմից իրականացվող մոնիտորինգի արդյունավետ կիրառումից է մեծապես կախված շուկայի բնականոն աշխատանքը, վերջնարդյունքում նաև ազատականացման ռեֆորմի աստիճանական և անցնցում իրագործման հաջողումը:

Մոնիտորինգի արձանագրումների հիման վրա հանձնաժողովի կողմից լավարկվում են էլեկտրաէներգետիկական շուկայի ազատականացմանն ուղղված իրավահարաբերությունները կարգավորող իրավական ակտերը: Ներդրվել է հաշվեկշռման և հաճախականության կարգավորման նպատակով երկրորդային և երրորդային պահուստի ապահովման ծառայությունը, սահմանվել է նշված ծառայության մատուցման սակագինը և վերահաշվարկի մեխանիզմը: Նշվածի համատեքստում էլեկտրաէներգետիկական շուկայի առևտրային կանոնները վերստին լրամշակվել են՝ ի թիվս մի շարք փոփոխությունների, նախատեսելով նաև կրճատել էլեկտրաէներգետիկական մեծածախ շուկայի տարբեր սեգմենտներում առևտրի իրականացման ժամկետները: Էլեկտրաէներգետիկական շուկայում իրավահարաբերությունները կարգավորող իրավական ակտերի լավարկման աշխատանքները կշարունակվեն նաև 2024 թվականին:

Բարեփոխումը նպաստում է նաև միջպետական առևտրի խթանմանը: Արդեն իսկ 2022 թվականին դեպի Իրան էլեկտրական էներգիայի արտահանումը կազմել է 1178,3 մլն կՎտժ՝ 2021 թվականի 852,6 մլն կՎտժ-ի համեմատ: Դեպի Իրան և Վրաստան առավել մեծ թողունակությամբ էլեկտրահաղորդման գծերի գործարկման աշխատանքների ավարտից, ինչպես նաև ԵԱՏՄ-ի ընդհանուր էներգետիկ շուկայի գործարկումից հետո շուկայի ազատականացումը լայն հնարավորություններ կընձեռի նաև միջսահմանային առևտրի ընդլայնման համար: Շուկայի ազատականացման բարեփոխումը հնարավորինս հարթ և անցնցում իրականացնելու նպատակով, ինչպես նաև ելնելով էլեկտրաէներգետիկական համակարգի բարեփոխումների հիմքում դրված՝ ներքին շուկայի սպառողների շահերի պաշտպանության հիմնարար սկզբունքից՝ շուկայի գործարկման առաջին տարվա համար հանձնաժողովը սահմանել է անցումային կարգավորումներ: Նշված կարգավորումները շուկայի մասնակիցներին թույլ են տալիս

իրենց վարքագիծը համապատասխանեցնել շուկայական նոր մոդելին աստիճանաբար՝ մի կողմից օգտվելով շուկայի ընձեռած հնարավորություններից, մյուս կողմից՝ զերծ մնալ կտրուկ ֆինանսական տատանումներից: Միաժամանակ, հանձնաժողովի կողմից սպառողների համար սահմանվել են շուկա պարտադիր մուտքի ժամկետներ՝ պայմանավորված վերջիններիս լարման մակարդակով և տարեկան սպառմամբ: 2023 թվականի հուլիսի 1-ի դրությամբ շուկայի ազատականացված հատվածում գործում են բարձր լարմամբ 69 սպառողներ, որոնցից 10-ը որակավորված սպառողներ են և ինքնուրույն են մասնակցում առևտրին: Հանձնաժողովի ակտիվ ներգործությամբ նախատեսվում է նաև ապահովել շուկայի նոր մասնակիցների թվաքանակի աճ: 2024 թվականի հունվարի 1-ից նախատեսվում է 35 կՎ լարմամբ 23 նոր սպառողների մուտքը ազատական շուկա՝ տարեկան ընդամենը 186,1 մլն կՎտժ սպառման ծավալով:

1.3. Սակագնային քաղաքականություն

Հանձնաժողովի կողմից իրականացվող սակագնային քաղաքականությունը նպատակաուղղված է հանրային ծառայությունների ոլորտում կարգավորվող գործունեություն իրականացնող անձանց բնականոն տնտեսական գործունեության ապահովմանը, ինչպես նաև սպառողների և կարգավորվող գործունեություն իրականացնող անձանց շահերի հավասարակշռմանը՝ միաժամանակ հնարավորություն ընձեռելով իրականացնելու արդիականացման և հեռանկարային զարգացման ծրագրեր:

Մասնավորապես, էներգետիկայի բնագավառում, ընկերությունների գործունեության առանձնահատկություններից ելնելով, հանձնաժողովի կողմից կիրառվում են միջազգային պրակտիկայում ընդունված կարգավորման մեխանիզմները՝ ինչպես ծախսերի (cost based) որոշման վրա հիմնված, այնպես էլ արդեն իսկ շուկայական (market based) մեխանիզմները: Ընդ որում, «cost based» մեխանիզմի մասով կիրառվում են շահույթի դրույքի սահմանային մակարդակի (rate of return regulation), սահմանային հասույթի մակարդակի (revenue cap regulation) և սահմանային սակագնի մակարդակի (price cap regulation) մեթոդները: Կարգավորման «market based» մեխանիզմի մասով էլեկտրաէներգետիկական ազատական շուկայի գործունեությանը զուգընթաց կավելանա նշված սկզբունքով գործող շուկայի մասնակիցների թիվը, այդ թվում՝ 2024 թվականին

«Էներգետիկայի մասին» օրենքով սահմանված էլեկտրական էներգիայի գնման երաշխիքային ժամկետը լրացած ևս 12 փոքր հիդրոէլեկտրակայաններ կանցնեն մրցակցային դաշտ՝ դառնալով մրցակցային պայմաններով գործող արտադրողներ: Կարգավորման «cost based» մեխանիզմների կիրառման ժամանակ որոշ ընկերությունների մոտ արդեն իսկ կիրառվում է խթանիչ կարգավորման գործիքակազմ (incentive-based mechanisms)՝ ավելի բարձր արդյունավետության մակարդակ ապահովելու նպատակով: Այս մոտեցումը խթան է, որպեսզի ընկերությունները յուրաքանչյուր կարգավորման ժամանակահատվածի համար հնարավորինս արագ հասնեն ծախսերի օպտիմալացման և կորուստների կրճատման՝ այդ ընթացքում ստանալով լրացուցիչ օգուտներ, իսկ կարգավորման ժամանակահատվածի ավարտին հաջորդող տարվա սակագներում արդեն իսկ հաշվի կառնվեն բարելավված ցուցանիշները՝ դրական ազդեցություն ունենալով սպառողների սակագների վրա: Խթանիչ սակագնային քաղաքականություն կիրառվում է «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերության և գազամատակարարման համակարգի ընկերությունների նկատմամբ: Մասնավորապես՝

- 1) «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերությունը գտնվում է խթանիչ սակագնային քաղաքականության կարգավորման 2-րդ ժամանակահատվածում, որի ավարտին սակագների հաշվարկներում նախատեսվում է ունենալ առնվազն նորոգման և նյութական ծախսերի կրճատում 20%-ով, աշխատողների թվաքանակի կրճատում 280-ով, շահագործման և պահպանման այլ ծախսերի կրճատում 10%-ով, անհուսալի դեբիտորական պարտքերի կրճատում 0,1 տոկոսային կետով և բաշխիչ ցանցի կորուստների կրճատում 0,5 տոկոսային կետով,
- 2) գազամատակարարման համակարգի ընկերությունները գտնվում են խթանիչ սակագնային քաղաքականության կարգավորման 1-ին ժամանակահատվածում, որի ավարտին սակագների հաշվարկներում նախատեսվում է ունենալ առնվազն նորոգման և նյութական ծախսերի կրճատում 10%-ով, աշխատողների թվաքանակի կրճատում 300-ով, շահագործման և պահպանման այլ ծախսերի կրճատում 10%-ով, անհուսալի

դեբիտորական պարտքերի կրճատում 0,03 տոկոսային կետով և կորուստների կրճատում 1,17 տոկոսային կետով:

Հանձնաժողովը 2024 թվականի ընթացքում ևս հետևողականություն կդրսևորի իրականացվող սակագնային քաղաքականության կատարելագործման աշխատանքներում, այդ թվում՝ էներգետիկայի բնագավառի զարգացման ռազմավարական ծրագրով նախատեսված միջոցառումներից բխող:

Կշարունակվեն էներգետիկայի բնագավառում էներգետիկ հաշվեկշիռների, կարգավորվող ընկերությունների կողմից լիցենզավորված գործունեության իրականացման համար անհրաժեշտ ծախսերի ու պարտավորությունների, իրականացված ներդրումների և սակագների վրա ազդող մի շարք այլ գործոնների վերլուծության և, ըստ անհրաժեշտության, սակագների վերանայման աշխատանքները:

Հաշվի առնելով Հայաստանի Հանրապետության դրամի փոխարժեքի տատանումները և սղաճի փոփոխությունները՝ կճշգրտվեն «էներգետիկայի մասին» օրենքով նախատեսված գնման երաշխիք ունեցող փոքր հիդրոէլեկտրակայաններից և էներգիայի վերականգնվող այլ աղբյուրների կիրառմամբ գործող կայաններից առաքվող էլեկտրական էներգիայի վաճառքի սակագները, որոնք ուժի մեջ կմտնեն 2024 թվականի հուլիսի 1-ից: Այս գործընթացը կրում է պարբերական բնույթ և իրականացվում է յուրաքանչյուր տարի:

2024 թվականին կուսումնասիրվեն և կհաստատվեն երկդրույք սակագնային համակարգում գործող՝ էլեկտրական էներգիա արտադրող խոշոր կայանների կողմից հանձնաժողովի համաձայնեցմանը ներկայացվող պայմանագրային և տնօրինելի էլեկտրական հզորությունների չափաքանակները:

2024 թվականին կսահմանվեն նաև «Երևանի Ջերմաէլեկտրակենտրոն» փակ բաժնետիրական ընկերության կողմից «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերությանն առաքվող և «ԱՐՄՓԱՌԻԵՐ» փակ բաժնետիրական ընկերությունից ձեռք բերվող էլեկտրական էներգիայի ամսական չափաքանակները և կհաստատվի «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերության սպառման համակարգի ակտիվ հզորության մեծությունը:

1.4. Ներդրումային ծրագրերի համաձայնեցում և գնումների մոնիթորինգ

Հանձնաժողովի գործառույթներից իր կարևորությամբ առանձնանում է էներգետիկայի բնագավառի կարգավորվող ընկերությունների կողմից իրականացվող կարճաժամկետ և երկարաժամկետ ներդրումային ծրագրերի ուսումնասիրության և համաձայնեցման գործընթացը, այդ թվում՝ ընկերությունների ներդրումային գործունեության արդյունքների վերաբերյալ համապատասխան վերլուծական տեղեկանքների կազմումն ու հրապարակումը: Նշված աշխատանքները կարևորվում են սակագներում ներառման ենթակա ներդրումների օգտակար և օգտագործվող ծավալի որոշման, ներդրումների արդյունավետության գնահատման, այդ համատեքստում անարդյունավետ և ոչ հիմնավոր ներդրումների ծավալի բացահայտման և վերհանման առումով՝ սպառողներին առաքվող էլեկտրական էներգիայի և բնական գազի սակագներում դրանք չներառելու սկզբունքից ելնելով: Այդ նպատակով հանձնաժողովը յուրաքանչյուր տարի քննարկում և համաձայնություն է տալիս էներգետիկայի բնագավառի կարգավորվող ընկերությունների հաջորդ տարիների ներդրումային ծրագրերին, ինչպես նաև ամփոփում է նույն ընկերությունների նախորդ տարվա ներդրումային գործունեության արդյունքները և հրապարակում համապատասխան վերլուծական տեղեկանքներ:

Հանձնաժողովի հետ ներկայումս համաձայնեցված ներդրումային ծրագրերի շրջանակում 2024 թվականին Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկայի բնագավառում ներդրումներ կիրականացնեն «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր», «Գազպրոմ Արմենիա», «ՔոնթուրԳլոբալ Հիդրո Կասկադ», «Միջազգային էներգետիկ կորպորացիա» և «Բարձրավոլտ էլեկտրացանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերությունները՝ ընդհանուր շուրջ 69 մլրդ դրամ ծավալով:

Մասնավորապես, «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր», «Գազպրոմ Արմենիա» փակ բաժնետիրական ընկերությունների ներդրումային ծրագրերն ուղղված են սպառողների սպասարկման որակի ցուցանիշների բարելավմանը, նոր սպառողների սպառման համակարգերի միացմանը, առևտրային հաշվառման համակարգերի կատարելագործմանը, հետագա շահագործման համար ոչ պիտանի սարքավորումների փոխարինմանը, ժամանակակից տեխնիկայի և տեխնոլոգիաների ներդրմանը: «ՔոնթուրԳլոբալ Հիդրո Կասկադ» փակ բաժնետիրական ընկերության ներդրումային

ծրագիրը միտված է հիդրոէլեկտրակայանների հիդրոլոգիական կառույցների և պատվարների ուսումնասիրությանը և շինարարական աշխատանքների ծավալի գնահատմանը, շրջակա միջավայրի պաշտպանության, տեխնիկական անվտանգության և առողջության պահպանման ոլորտի գործառույթների բարելավմանը: «Բարձրավոլտ էլեկտրացանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերության ներդրումային ծրագիրն ուղղված է «Ագարակ» 220/110/6 կՎ և «Շինուհայր» 220/110/35/10/6 կՎ ենթակայանների վերակառուցմանը և ընկերության շահագործման կազմակերպման համար անհրաժեշտ գույքի և անվտանգության համակարգերի ձեռքբերմանը: «Միջազգային էներգետիկ կորպորացիա» փակ բաժնետիրական ընկերության ներդրումային ծրագիրն ուղղված է «Սևան-Հրազդան» կասկադի վերականգնմանը՝ հետագա անվտանգ, արդյունավետ և հուսալի շահագործման նպատակով:

Ընդ որում, բացի նշված՝ հանձնաժողովի հետ համաձայնեցված ներդրումային ծրագրերից, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության երաշխիքով միջազգային ֆինանսական կազմակերպություններից ներգրավված վարկերի շրջանակում «Հայկական ատոմային էլեկտրակայան» փակ բաժնետիրական ընկերությունը կշարունակի իրականացնել նաև 2-րդ էներգաբլոկի շահագործման ժամկետի երկարաձգման ծրագիրը, իսկ «Բարձրավոլտ էլեկտրացանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերությունը՝ էլեկտրահաղորդման ցանցի կառուցմանն ու վերակառուցմանն ուղղված ծրագրերը:

Հանձնաժողովն առանձնակի ուշադրություն է դարձնում էլեկտրական էներգիայի և բնական գազի բաշխման գործունեություն իրականացնող ընկերությունների ներդրումային ծրագրերի կառուցվածքին՝ ներդրումներն առաջնահերթ առավել վատթար վիճակում գտնվող բնակավայրերի սպասարկման որակի ցուցանիշների բարելավմանն ուղղելու նպատակով: Անհատապես ուսումնասիրվում է սպառողների կողմից սպասարկման որակի ցուցանիշներին (ընդհատումներ, էլեկտրական էներգիայի լարման թուլատրելի սահմաններից շեղումներ) վերաբերող յուրաքանչյուր բողոք, և բարձրացված հարցի լուծման ուղղությամբ հասցեական աշխատանքները ներառվում են ընկերությունների ներդրումային ծրագրերում:

Ներդրումային գործունեության վերլուծության արդյունավետության բարձրացման, ներդրումների հավաստիության և հիմնավորվածության ստուգման առավել արդյունավետ մեթոդներ և գործիքներ օգտագործելու նպատակով հանձնաժողովը 2024

թվականին հերթական անգամ կնախաձեռնի «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» ու «Գազպրոմ Արմենիա» փակ բաժնետիրական ընկերությունների ներդրումային գործունեության աուդիտի իրականացում, որը նպատակ ունի բարձրացնել հանրության և շահագրգիռ կողմերի մոտ ընկերությունների ներդրումային գործունեության նկատմամբ օբյեկտիվ, հիմնավոր գնահատականի ձևավորման նկատմամբ վստահությունը և սակագների հաշվարկներում ներառվող ներդրումային ծախսերի հիմնավորվածությունը:

2024 թվականին հանձնաժողովը կամփոփի հանրային ծառայությունների կարգավորվող ոլորտներում գործունեություն իրականացնող ընկերությունների 2023 թվականի ներդրումային գործունեության արդյունքները, ինչպես նաև կքննարկի «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր», «Գազպրոմ Արմենիա», «Բարձրավոլտ էլեկտրացանցեր», «ՔոնթուրԳլոբալ Հիդրո Կասկադ» և «Միջազգային էներգետիկ կորպորացիա» փակ բաժնետիրական ընկերությունների հաջորդ տարիների ներդրումային ծրագրերը:

Հանձնաժողովն ինչպես նախկինում, այնպես և 2024 թվականին հետևողական է լինելու իր կարգավորման դաշտում գործող հանրային կազմակերպությունների կողմից իրականացվող գնումների արդյունավետության ու թափանցիկության ապահովման հարցում սպառողներին առաքվող էլեկտրական էներգիայի և բնական գազի սակագների վրա ազդեցության առումով: Վերջիններիս կողմից գնումների գործընթացի թափանցիկության ապահովման նպատակով համապատասխան տեղեկատվությունը հրապարակվում է ինչպես «Գնումների մասին» օրենքով նախատեսված www.procurement.am ինտերնետային կայքում, այնպես և ընկերությունների պաշտոնական ինտերնետային կայքերում:

Գնումների կարգերի նկատմամբ պահանջների սահմանման, ինչպես նաև հետագա մոնիթորինգի ենթակա հանրային կազմակերպությունների ցանկում ներառված են հանրային ծառայությունների կարգավորման ոլորտում գործունեություն իրականացնող մասնավոր բաժնեմաս ունեցող այն ընկերությունները, որոնց կողմից իրականացվող գնումների արդյունավետությունը կարող է ազդեցություն ունենալ սպառողներին առաքվող էլեկտրական էներգիայի և բնական գազի սակագների վրա, ինչպես, օրինակ, «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր», «Գազպրոմ Արմենիա», «Միջազգային էներգետիկ կորպորացիա» և «ՔոնթուրԳլոբալ Հիդրո Կասկադ» փակ բաժնետիրական

ընկերությունները, «Տրանսգազ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունը, ինչպես նաև «Հրազդանի էներգետիկ կազմակերպություն (ՀրազԶԷԿ)» բաց բաժնետիրական ընկերությունը (հանձնաժողովի հետ համաձայնեցված ներդրումային ծրագրերի իրականացման նպատակով կատարվող գնումների մասով):

Նշված ցանկում չեն ներառվել 50 տոկոսից ավելի պետական բաժնեմաս ունեցող հանրային կազմակերպությունները, քանի որ նրանց կողմից իրականացվող գնումների գործընթացը կարգավորվում է «Գնումների մասին» օրենքով:

2024 թվականի ընթացքում հանձնաժողովը կշարունակի իրականացնել հանրային կազմակերպությունների գնումների գործընթացի կազմակերպման մոնիթորինգ՝ ռիսկային գործարքների վերհանման, ընթացակարգերի ընտրության հիմնավորվածության գնահատման, գնման ընթացակարգերի ընդհանուր ծավալում մրցակցային ընթացակարգերի կշռի գնահատման, հրապարակված գնումների պլանով նախատեսված և փաստացի իրականացված գնումների համապատասխանության ստուգման նպատակով:

Նույն ժամանակահատվածում կիրականացվի նաև հանրային կազմակերպությունների գնումների առանձին գործարքների մոնիթորինգ, որը ներառում է հանրային կազմակերպությունների կողմից գնման գործընթացի պլանավորման կամ նախապատրաստման մոնիթորինգը, գնման գործընթացի կազմակերպման մոնիթորինգը, այդ թվում՝ հանրային կազմակերպությունների կողմից մինչև գնման հայտարարությունն իրականացված շուկայի ուսումնասիրությունների, գործարքների համար կիրառվող գնման մեթոդների ընտրության, մրցութային փաստաթղթերի և մատակարարների ընտրության ընթացակարգերի, ինչպես նաև պայմանագրի կնքման և կատարման մոնիթորինգը:

Հանրային կազմակերպությունների գնումների առանձին գործարքների մոնիթորինգի արդյունքները հրապարակվում են հանձնաժողովի պաշտոնական ինտերնետային կայքում (www.psrc.am):

Հանձնաժողովը, 2024 թվականին համագործակցելով բոլոր շահագրգիռ կողմերի և միջազգային կազմակերպությունների հետ, կշարունակի աշխատանքները հանրային ծառայությունների ոլորտի կարգավորվող անձանց կողմից փաստացի կատարված

գնումների արդյունավետության ու թափանցիկության բարձրացման ուղղությամբ՝ կիրառելով նաև արդեն իսկ ներդրված մոնիթորինգի մեխանիզմները:

1.5.Վերականգնվող էներգետիկա

Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ անկախության բարձրացմանն ուղղված՝ վերականգնվող էներգետիկ ռեսուրսների օգտագործմամբ նոր հզորությունների ստեղծումը և դրան ուղղված համապատասխան իրավական և տնտեսական մեխանիզմների ներդրումը մշտապես գտնվում են կառավարության և հանձնաժողովի գործունեության առանցքում: Այդ առումով, հատկանշական է փոքր հզորությամբ արևային ֆոտովոլտայիկ կայանների լիցենզավորման գործընթացը՝ արևային էլեկտրակայաններ կառուցելու և շահագործելու համար:

Նախատեսվում է, որ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազոր մարմնի առաջարկած սահմանաչափերի շրջանակում էլեկտրական էներգիայի արտադրության լիցենզիա ստացած և կառուցման փուլում գտնվող վերջին արևային էլեկտրակայանը մինչև 2023 թվականի ավարտը կանցնի շահագործման փուլ: Ընթացքի մեջ է նաև լրացուցիչ նախատեսված 15 ՄՎտ գումարային հզորության սահմանաչափի շրջանակում համայնքային ոչ առևտրային կազմակերպություններին և Հայաստանի վերականգնվող էներգետիկայի և էներգափնայողության հիմնադրամին մինչև 1 ՄՎտ հզորությամբ արևային էլեկտրակայանների կառուցման և շահագործման նպատակով լիցենզիաների տրամադրման գործընթացը (դեռևս տրամադրվել է 600 կՎտ հզորությամբ 1 լիցենզիա և կայանն արդեն իսկ անցել է շահագործման փուլ): Բացի այդ, «էներգետիկայի մասին» օրենքի համաձայն՝ առանց էլեկտրական էներգիայի գնման երաշխիքի տրամադրվել է արևային էլեկտրակայանի կառուցման 28, իսկ բացառապես սեփական կարիքների համար արևային էլեկտրակայանների կառուցման՝ 2 լիցենզիաներ, և համապատասխան հայտերի դեպքում՝ նման լիցենզիաներ կտրամադրվեն նաև 2024 թվականին:

Արդյունաբերական մասշտաբի արևային էլեկտրակայանների մասով նույնպես իրականացվում են համապատասխան ծրագրեր: Մասնավորապես, 2024 թվականին շահագործման փուլ կանցնի 55 ՄՎտ հզորությամբ «Մասրիկ-1» արևային

էլեկտրակայանը: Բացի այդ, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից արդեն իսկ հաստատվել են 200 ՄՎտ հզորությամբ «Այգ-1» արևային ֆոտովոլտային ծրագրի շրջանակում կազմակերպված մրցույթի արդյունքները՝ հաղթող ճանաչելով «Աբու Դաբի Ֆյուչեր Էներջի Քոմփանի» ՀԲԸ («Մասդար») ընկերությանը, որին կտրամադրվի էլեկտրական էներգիայի արտադրության լիցենզիա՝ նրա հետ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության աջակցության համաձայնագիրը կնքելու և համապատասխան հայտով դիմելու դեպքում:

2024 թվականին հանձնաժողովը մասնակցություն կունենա Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության կողմից իրականացվող՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2021 թվականի հունվարի 14-ի N°48-Լ որոշման հավելված N°2-ով հաստատված՝ էներգետիկայի բնագավառի զարգացման ռազմավարական ծրագրով (մինչև 2040 թվականը) սահմանված՝ արևային էներգետիկայի զարգացմանն ուղղված միջոցառումներին:

Վերականգնվող էներգետիկայի զարգացման և էներգետիկ անկախության ապահովման առումով տարեցտարի առավել նշանակալի է դառնում վերականգնվող էներգետիկ ռեսուրսներ օգտագործող ինքնավար էներգաարտադրողների և «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերության միջև իրականացվող էլեկտրական էներգիայի փոխհոսքերի գործընթացը: Նշված գործընթացն իրավաբանական և ֆիզիկական անձ հանդիսացող սպառողներին հնարավորություն է տալիս առանց գործունեության լիցենզիա ստանալու՝ արտադրելու և սպառելու էլեկտրական էներգիա, միաժամանակ, ավելցուկն առաքելով բաշխման ցանց՝ հաշվարկային տարվա ընթացքում այն սպառելու կամ, հակառակ պարագայում, համապատասխան փոխհատուցում ստանալու հնարավորությամբ: Ինքնավար էներգաարտադրությունը թույլ է տալիս էլեկտրական էներգիայի սեփական արտադրության միջոցով բարելավել և համահարթեցնել սպառման ռեժիմներն ինչպես կենցաղային մակարդակում՝ նվազեցնելով ինքնավար էներգաարտադրող հանդիսացող բնակիչ-սպառողների էլեկտրական էներգիայի գծով ծախսերը, այնպես էլ գործարար միջավայրում՝ նպաստելով ինքնավար էներգաարտադրող հանդիսացող կազմակերպությունների ապրանքների և ծառայությունների ինքնարժեքի նվազեցմանը:

Ներկայում համակարգին են միացել ավելի քան 13900 ինքնավար էներգաարտադրողներ, որոնց համակարգերի ընդհանուր հզորությունը կազմում է մոտ 237 ՄՎտ: Միաժամանակ, համապատասխան տեխնիկական պայմաններ են ստացել և ինքնավար էներգաարտադրություն իրականացնելու նպատակով համակարգին միացման ընթացքում են գտնվում ավելի քան 380 սպառողներ, որոնց համակարգերի պոտենցիալ հզորությունը կկազմի շուրջ 11 ՄՎտ:

2022 թվականի մայիսի 1-ից ուժի մեջ մտած «էներգետիկայի մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-261-Ն օրենքի գործողությամբ մեկնարկել է ինքնավար էներգաարտադրության բարեփոխումների նոր փուլ, որով ինքնավար էներգաարտադրողներին հնարավորություն է տրվել ինքնավար էներգաարտադրության շրջանակում ձևավորել խմբեր և այդ խմբերում ընդգրկել առանձին ինքնավար էներգաարտադրողների և սպառողների, ինչպես նաև էլեկտրական էներգիան արտադրել էլեկտրաէներգետիկական համակարգի մեկ կամ ավելի կետերում և սպառել տարբեր կետերում: Նշված հնարավորություններն իրենց բնույթով որպես հեռանկարային և ինքնավար էներգաարտադրության զարգացման տեմպերի հսկայական ներուժ պարունակող՝ հնարավորություն են տալիս տարբեր տնտեսական հետաքրքրություն և ռեսուրսներ ունեցող ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց միավորվել փոխադարձ տնտեսական շահ պարունակող տարատեսակ նախագծերի շուրջ՝ միաժամանակ ինքնավար խմբի ներսում ունենալով չկարգավորվող հարաբերություններ: Ներկայում ձևավորվել է տարբեր ինքնավար էներգաարտադրողներից և սպառողներից կազմված ավելի քան 100 ինքնավար խումբ, նույնքան ինքնավար էներգաարտադրողներ էլ օգտվում են իրենց տարբեր միացման կետերում էլեկտրական էներգիա արտադրելու և սպառելու հնարավորությունից:

2023 թվականի 1-ին կիսամյակի ընթացքում լրամշակվել են հանձնաժողովի կողմից հաստատված՝ Հայաստանի Հանրապետության էլեկտրաէներգետիկական մանրածախ շուկայի առևտրային կանոններն ու էլեկտրական էներգիայի փոխհոսքերի (ինքնավար էներգաարտադրող – երաշխավորված մատակարար) պայմանագրի օրինակելի ձևը, որոնցով սահմանվել են ինքնավար էներգաարտադրության նոր մոդելի գործնական կիրառության և հետագայում դրա արդյունավետության գնահատման ուղղությամբ հանձնաժողովի կողմից իրականացված ուսումնասիրությունների արդյունքում ի հայտ

եկած խնդիրների մասով համապատասխան իրավակարգավորումներ: Մասնավորապես, լրամշակվել են ինքնավար խմբում՝ խմբի մասնակիցների, իսկ նույն ինքնավար էներգաարտադրողի կողմից էլեկտրաէներգետիկական համակարգի մեկ կամ ավելի կետերում էլեկտրական էներգիա արտադրելու և նույն կամ տարբեր կետերում սպառելու դեպքում՝ վերջինիս միացման կետերի փոփոխություններին առնչվող ընթացակարգերը, սահմանվել են կարգավորումներ՝ ինքնավար էներգաարտադրողի կողմից հաշվարկային տարվա ընթացքում ինքնավար խումբ ստեղծելու կամ այլ ինքնավար խմբում ընդգրկվելու դեպքում էլեկտրական էներգիայի փոխհոսքերի դրական տարբերության առկայության դեպքում վերջինիս հատուցում տրամադրելու կամ այդ չափով էլեկտրական էներգիան նոր ստեղծվող ինքնավար խմբի հաշվեկշռին փոխանցելու, ինչպես նաև ենթասպառողի կողմից ինքնավար էներգաարտադրություն իրականացնելու հնարավորության վերաբերյալ:

Միաժամանակ, ի թիվս վերը նշվածի, սահմանվել են նաև ինքնավար էներգաարտադրության գործընթացն առավել գրավիչ և տնտեսապես արդյունավետ դարձնելուն ուղղված նոր կարգավորումներ: Մասնավորապես՝

- էլեկտրաէներգետիկական մանրածախ շուկայի առևտրային կանոններում սահմանվել է նոր իրավակարգավորում՝ միևնույն բնակելի կամ հասարակական նպատակային նշանակության շենքում կամ նույն հասցեում տեղակայված շենքային միավորների համալիրում ինքնավար էներգաարտադրություն իրականացվելու դեպքում ինքնավար էներգաարտադրողի, իսկ ինքնավար խմբի դեպքում՝ խմբի մասնակիցների համար էլեկտրական էներգիայի բաշխման ծառայության վճար չգանձելու վերաբերյալ, եթե խմբի բոլոր մասնակիցները հանդիսանում են նույն շենքի կամ նույն հասցեում տեղակայված շենքային միավորների համալիրի ինքնավար էներգաարտադրող կամ սպառող: Այս բարեփոխումը հնարավորություն կտա զարգացնել արևային էներգիայի կիրառությամբ ինքնավար էներգաարտադրությունը հատկապես բազմաբնակարան շենքերի տանիքներին.
- ներդրվել է ինքնավար խմբում արտադրված և սպառված էլեկտրական էներգիայի քանակությունների հաշվառման և բաշխման նոր մեթոդ: Մասնավորապես, գործող մեթոդի համաձայն՝ ինքնավար խմբի սպառած

Էլեկտրական էներգիա է համարվում խմբի բոլոր մասնակիցների սպառած էլեկտրական էներգիայի քանակությունը, իսկ մատակարարած էլեկտրական էներգիա է համարվում խմբի բոլոր ինքնավար էներգաարտադրողների կողմից երաշխավորված մատակարարին առաքված էլեկտրական էներգիայի քանակությունը և, բացասական փոխհոսքի դեպքում խմբի մասնակիցների միջև այն բաշխվում է վերջիններիս սպառման ծավալների համամասնությամբ: Ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ այս դեպքում առաջանում են իրավիճակներ, երբ ինքնավար խմբի մասնակից հանդիսացող ինքնավար էներգաարտադրողն իր անհատական հաշվառման տեսանկյունից՝ երաշխավորված մատակարարին առաքելով ավելի շատ էլեկտրական էներգիա, քան իր կողմից սպառած քանակությունն է, խմբի բացասական փոխհոսքի՝ սպառման ծավալների համամասնությամբ բաշխման արդյունքում միևնույնն է, ունենում է վճարման պարտավորություն, ինչը նվազեցնում է խմբում ինքնավար էներգաարտադրողների ներգրավման գրավչությունը: Այս հանգամանքից ելնելով՝ սահմանվել է ինքնավար խմբում արտադրված և սպառված էլեկտրական էներգիայի քանակությունների հաշվառման և բաշխման երկրորդ մեթոդը, որի համաձայն, ինքնավար խմբի մյուս մասնակիցների միջև կարող է բաշխվել միայն խմբի ինքնավար էներգաարտադրողների կողմից արտադրված և սպառված էլեկտրական էներգիայի քանակությունների դրական տարբերությունը: Բաշխման երկրորդ մեթոդն ըստ էության ենթադրում է խմբում արտադրված էլեկտրական էներգիայի քանակությունների՝ խմբի այլ մասնակիցների միջև բաշխման առավել ճկուն ընթացակարգ, որը թույլ կտա ինքնավար խմբերում ներգրավել ավելի մեծ թվով ինքնավար էներգաարտադրողների:

Ինքնավար էներգաարտադրող հանդիսացող սպառողների կողմից բարձրացված խնդիրների, ինչպես նաև ինքնավար էներգաարտադրության գործընթացի արդյունավետության գնահատման ուղղությամբ հանձնաժողովի կողմից իրականացված ուսումնասիրությունների արդյունքում 2024 թվականի ընթացքում ևս հանձնաժողովը հետամուտ է լինելու ինքնավար էներգաարտադրության

կազմակերպմանը, հաշվառմանը և հատուցումներին առնչվող հարաբերությունների կատարելագործմանը:

2. Ջրային ոլորտ

2.1. Ջրամատակարարման գրաֆիկների համաձայնեցում, խմելու ջրի սպառման ծավալների մոնիթորինգ և բաժանորդ դառնալու գործընթացի պարզեցում

Խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման (կեղտաջրերի մաքրման) ծառայությունների մատուցման կանոնների համաձայն, մատակարարը պարտավոր է յուրաքանչյուր տարի՝ մինչև սեպտեմբերի 1-ը, հանձնաժողովի համաձայնեցմանը ներկայացնել տվյալ տարվա դեկտեմբերին հրապարակվելիք՝ բաժանորդների հաջորդ տարվա ջրամատակարարման գրաֆիկը և տարեկան առնվազն մեկ անգամ՝ դեկտեմբեր ամսվա ընթացքում, իր պաշտոնական կայքում հրապարակել այն: Ինչպես յուրաքանչյուր տարի, 2024 թվականին ևս հանձնաժողովը կվերահսկի «Վեոլիա Ջուր» փակ բաժնետիրական ընկերության՝ կանոններով սահմանված վերը նշված պարտավորությունների կատարման ընթացքը:

Որպես խմելու ջրի սակագների բարձրացումը զսպող մեխանիզմ, հանձնաժողովը յուրաքանչյուր տարի սպառողների շահերը պաշտպանող կազմակերպությունների հետ համատեղ «Վեոլիա Ջուր» փակ բաժնետիրական ընկերության սպասարկման տարածքում իրականացնում է մոնիթորինգ՝ փաստացի մատակարարվող խմելու ջրի չհաշվառվող ծավալները հայտնաբերելու նպատակով: Նման մոնիթորինգ կիրականացվի նաև 2024 թվականին:

Բացի այդ, հաշվի առնելով «Վեոլիա Ջուր» փակ բաժնետիրական ընկերության ներկայացրած տեղեկատվությունը՝ ջրային կոմիտեի հետ համատեղ քննարկումների արդյունքում սկսվել և շարունակվում է մի շարք համայնքների բնակիչների՝ պարզեցված կարգով ընկերության բաժանորդ դառնալու գործընթացը: Մասնավորապես, խոսքը վերաբերում է այն բնակիչներին, որոնց սպառման համակարգերը պատմականորեն միացած են ջրային համակարգին և որոնք օգտվում են խմելու ջրի մատակարարման և (կամ) ջրահեռացման ծառայություններից, սակայն տարբեր պատճառներով չեն

հանդիսանում մատակարարի բաժանորդ նաև այն պատճառով, որ վարձակալության պայմանագրի շրջանակում պատշաճ կարգով բաժանորդների տվյալները չեն հանձնվել մատակարարին: Նշված միացումները հիմնականում Հայաստանի Հանրապետության մարզերում են և մերձմայրաքաղաքային ջրատարներից, որոնց հետևանքով չհաշվառվող ջրի օգտագործումը ջրասակավության շրջանում հանգեցնում է Երևան քաղաք մղվող խմելու ջրաքանակի նվազման: Քանի որ քննարկվող դեպքերը բազմաթիվ են, և ջրային համակարգում չհաշվառվող ջրի քանակների նվազեցման արդյունքում կավելանա մանրածախ ջրամատակարարման ծավալը, որն իր հերթին դրական ազդեցություն կունենա սպառողներին մատուցվող ծառայությունների սակագների վրա, նշված բնակիչները հանձնաժողովի անհատական որոշումների հիման վրա կդառնան մատակարար կազմակերպության բաժանորդ՝ առանց նոր միացման ընթացակարգի: Նշված գործընթացը կշարունակվի նաև 2024 թվականին:

2.2 Սակագնային քաղաքականություն

Հիմք ընդունելով հանձնաժողովի 2016 թվականի դեկտեմբերի 9-ի N°397Ա որոշմամբ «Վեոլիա Զուր» փակ բաժնետիրական ընկերությանը տրամադրված ԼՁN°0001 լիցենզիայի պայմանների N°3 հավելվածով ամրագրված բազիսային սակագների ճշգրտման մեխանիզմը և հաշվի առնելով խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման (կեղտաջրերի մաքրման) ծառայությունների սակագների ճշգրտման վրա ազդող գործոնները (մանրածախ ջրամատակարարման ծավալի փոփոխություն, սղաճ, ընկերությանը մատակարարվող էլեկտրական էներգիայի սակագների փոփոխություն, ջրային համակարգն այլ նպատակներով օգտագործումից և խմելու ջուրը ոռոգման նպատակով մատակարարելուց ստացվող լրացուցիչ հասույթի նվազեցում)՝ 2024 թվականին ևս կճշգրտվեն և կսահմանվեն բաժանորդներին մատուցվող խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման (կեղտաջրերի մաքրման) ծառայությունների պայմանագրային հերթական տարվա սակագները:

Միաժամանակ, հաշվի առնելով Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2021 թվականի նոյեմբերի 18-ի N°1880-Ն որոշումը՝ կառավարության 2016 թվականի նոյեմբերի 3-ի N°1122-Ն որոշման համաձայն սոցիալապես անապահով ընտանիք համարվող սպառողները կդիտարկվեն որպես առանձին սպառողական խումբ, որոնց

համար կսահմանվեն խմելու ջրի մատակարարման հնարավորինս նվազագույն սակագներ:

3. Էլեկտրոնային հաղորդակցության բնագավառ

Հաշվի առնելով էլեկտրոնային հաղորդակցության բնագավառի կարգավորման քաղաքականության գերակայությունները և Հայաստանի Հանրապետության էլեկտրոնային հաղորդակցության ոլորտի ձեռքբերումները, ոլորտի զարգացման շարունակականության ապահովման նկատառումից ելնելով՝ հանձնաժողովը 2024 թվականի ընթացքում կշարունակի աշխատանքները էլեկտրոնային հաղորդակցության բնագավառի դինամիկ և համաչափ զարգացման, մրցակցության խթանման, գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավման, վարչարարության պարզեցման, բաժանորդների իրավունքների և շահերի պաշտպանության, էլեկտրոնային հաղորդակցության ծառայությունների հասանելիության և ներթափանցելիության ապահովման, ինչպես նաև ենթակառուցվածքների զարգացման ուղղությամբ:

ենթակառուցվածքների զարգացում, ընդլայնում, նոր տեխնոլոգիաների ներդրում և ծառայությունների հասանելիության ապահովում.

Հայաստանի Հանրապետության տարածքում **հանրային ամրակցված կապի** (հեռախոսակապի և լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության ծառայությունների) զարգացման և ենթակառուցվածքների հասանելիության ուղղությամբ կատարված աշխատանքների արդյունքում հանրապետության 100% բնակավայրերն ապահովված են լարային և (կամ) անլար տեխնոլոգիաների կիրառմամբ հանրային ամրակցված հեռախոսակապի և լայնաշերտ ինտերնետ ծառայությունների հասանելիությամբ: Ընդ որում, 666 բնակավայրերում (66.5%) հասանելի են դարձել հանրային ամրակցված լայնաշերտ ինտերնետ ծառայությունների լարային՝ FTTx լայնաշերտ տեխնոլոգիայի վրա հիմնված օպտիկամանրաթելային ցանցերը (որոնք ընդգրկում են հանրապետության բնակչության շուրջ 96%-ը), որոնց աճը նախորդ տարվա համեմատ կազմել է 17.9% (101 բնակավայր):

Հանրային շարժական կապի ենթակառուցվածքների զարգացման և ծառայությունների հասանելիության ապահովման ուղղությամբ իրականացված աշխատանքների արդյունքում, այդ թվում՝ հանձնաժողովի կողմից սահմանված լիցենզիոն պարտավորությունների հիման վրա, հանրապետության 100% բնակավայրերն ապահովված են հանրային շարժական կապի 2G, 3G և 4G+ (LTE Advanced) տեխնոլոգիաների հասանելիությամբ, իսկ Երևան և Գյումրի քաղաքներում մասամբ հասանելի է նաև հանրային շարժական կապի 5G տեխնոլոգիայի ցանցը:

Ընդ որում, հանրապետության բնակավայրերում առնվազն երկու օպերատորի փոխադարձ ներթափանցելի հանրային շարժական կապի 4G+ (LTE Advanced) տեխնոլոգիայի ծածկույթը կազմել է 91.4% (915 բնակավայր), իսկ երեք օպերատորի փոխադարձ ներթափանցելի հանրային շարժական կապի 4G+ (LTE Advanced) տեխնոլոգիայի ծածկույթը՝ 21.8% (218 բնակավայր), որը բնակչության ներգրավվածության առումով կազմում է 76.4%:

Ենթակառուցվածքների զարգացման և ծառայությունների հասանելիության ընդլայնման աշխատանքների արդյունքում 2022 և 2023 թվականների հունվարի 1-ի համեմատությամբ գրանցվել է էլեկտրոնային հաղորդակցության ոլորտի մի շարք առանցքային ցուցանիշների աճ: Մասնավորապես, ընդհանուր լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության բաժանորդների թվաքանակն աճել է 11.7%-ով, իսկ ամրակցված լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության բաժանորդների քանակը՝ 9.5%-ով, ընդ որում, լայնաշերտ ամրակցված ինտերնետ հասանելիության ծառայությունների մանրաձախ շուկայում գերակշռել են օպտիկամանրաթելային (FTTx) տեխնոլոգիայից օգտվող բաժանորդները, որոնց տեսակարար կշիռը կազմել է ավելի քան 78.6%՝ աճելով 29.8%-ով:

Նշված հանգամանքներով պայմանավորված՝ աճել են ֆիքսված (լարային) լայնաշերտ ինտերնետ կապի հոսքերը՝ 24.3%-ով, և շարժական լայնաշերտ ինտերնետ կապի հոսքերը՝ 23.8%-ով:

Հաշվի առնելով հանրապետության մարզերում սպառողների պահանջի աճը ինտերնետի նկատմամբ՝ հանձնաժողովը նախատեսում է շարունակել աշխատանքները, այդ թվում՝ օպերատորների հետ համագործակցության շրջանակում, ինչպես նաև լիցենզիաների և ռադիոհաճախականությունների

օգտագործման թույլտվությունների տրամադրմամբ, հանրապետության բնակավայրերում ամրակցված (լարային և անլար տեխնոլոգիաների) լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության ծառայությունների զարգացման ուղղությամբ, ինչը հնարավորություն կընձեռի բարձրացնելու մարզային բնակավայրերում հանրային ամրակցված կապի տեխնոլոգիաների ցանցերի փոխադարձ ներթափանցելիության և լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության ցուցանիշները:

Հանձնաժողովն առաջիկա տարում հետևողական հսկողություն կիրականացնի շարժական կապի լայնաշերտ ցանցերի հետագա զարգացման ու նոր սերնդի լայնաշերտ ցանցերի ներդրման նպատակով իրականացված՝ 700ՄՀց և 800ՄՀց ռադիոհաճախականությունների տիրույթների համապատասխան հատվածների տրամադրման համար մրցույթների արդյունքում «Տելեկոմ Արմենիա» և «ՄՏՍ Հայաստան» ընկերություններին տրամադրված թույլտվություններով սահմանված պարտավորությունների կատարման նկատմամբ, որոնց համաձայն՝ նշված թույլտվությունների տրամադրումից հետո 2 տարվա ընթացքում՝ Երևանում, և 3 տարվա ընթացքում՝ Գյումրիում և Վանաձորում, կներդրվի շարժական լայնաշերտ կապի 5G տեխնոլոգիայի ցանց (առավելապես «իրերի ինտերնետ»/IoT տեխնոլոգիայի ներդրմամբ), կբարելավվի փակ (ներտնային) տարածքներում շարժական լայնաշերտ կապի ծածկույթի հասանելիության որակը (ներառյալ ներթափանցելիության և ազդանշանի մակարդակի մասով), կբարձրացվի կապի ցանցերի հուսալիության և անվտանգության մակարդակն ու կարդիականացվեն անվտանգության համակարգերը, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանունակության ամրապնդման նպատակով կզարգացվեն (կընդլայնվեն) կապի առկա ենթակառուցվածքները: Մինևույն ժամանակ, 2 տարվա ընթացքում Հայաստանի Հանրապետության պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատությունում կհիմնվի էլեկտրոնային հաղորդակցության շարժական կապի ծառայություններ մատուցելու հնարավորությամբ ուսումնական լաբորատորիա, որը կնպաստի ռադիոտեխնիկա, կապ և տեղեկատվահաղորդակցական տեխնոլոգիաներ մասնագիտությունների կրթական ծրագրերով մասնագիտացվող՝ ոլորտի համար անհրաժեշտ որակյալ կադրերի պատրաստմանը:

Այս առումով, նկատի ունենալով ենթակառուցվածքների զարգացման և ծառայությունների հասանելիության ընդլայնման աշխատանքների շարունակականությունը՝ 2024 թվականի ընթացքում ակնկալվում է հանրային ամրակցված լայնաշերտ ինտերնետ ծառայությունների լարային FTTx լայնաշերտ տեխնոլոգիայի վրա հիմնված օպտիկամանրաթելային ցանցերի հասանելիության աճ՝ 5-10% միջակայքի սահմաններում, ամրակցված լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության բաժանորդների թվաքանակի աճ՝ 5-10% միջակայքի սահմաններում, ինչպես նաև ամրակցված (լարային) և շարժական լայնաշերտ ինտերնետ կապի հոսքերի աճ՝ 5-20% միջակայքի սահմաններում:

Հաշվի առնելով, որ հանձնաժողովի տնօրինմանն է հանձնվել 2300-2400ՄՀց ռադիոհաճախականությունների տիրույթը, որն ըստ դրա օգտագործման նշանակության (այդ թվում՝ միջազգային փորձի համաձայն)՝ նախատեսված է նաև շարժական կապի լայնաշերտ 5G տեխնոլոգիայի ցանցերի ներդրման և զարգացման համար, հանձնաժողովը նախատեսում է ոլորտի իրավասու և շահագրգիռ այլ մարմինների հետ քննարկել տվյալ տիրույթը, ինչպես նաև 700ՄՀց և 2600ՄՀց ռադիոհաճախականությունների տիրույթի ազատ հատվածները մրցութային հիմունքներով տրամադրելու տարբերակները, ներառյալ՝ մրցութի իրականացման և մրցութային պայմաններին վերաբերող, այդ թվում՝ շարժական կապի լայնաշերտ 5G տեխնոլոգիայի ցանցերի ներդրման և հետագա զարգացման համար բարենպաստ պայմանների ապահովման հարցերը:

Հանձնաժողովի իրավական ակտերի բարեփոխումներ, մրցակցության խթանում, գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավում, բաժանորդների իրավունքների և շահերի պաշտպանություն.

Հաշվի առնելով մրցակցության խթանման, նորագույն տեխնոլոգիաների արդյունավետ ներդրման և ենթակառուցվածքներում արդյունավետ ներդրումների խրախուսման նկատառումներով՝ էլեկտրոնային հաղորդակցության ոլորտը կարգավորող օրենսդրության բարելավման, մասնավորապես, «էլեկտրոնային հաղորդակցության մասին» օրենքի բարեփոխումների հանձնաժողովի նախաձեռնությունը՝ նշված օրենքն ուժի մեջ մտնելուց հետո հանձնաժողովը նախատեսում է լրամշակել համապատասխան կարգավորող իրավական ակտերը՝

տվյալ օրենսդրական բարեփոխումներից բխող՝ ռադիոհաճախականությունների փորձնական կարգով (թեստային ռեժիմ) օգտագործման, ինչպես նաև շարժական կապի վիրտուալ օպերատորների գործունեության հնարավորության ստեղծման մասով անհրաժեշտ կարգավորումներ սահմանելու նպատակով:

Մրցակցության խթանման և այդ համատեքստում գործարար ու ներդրումային միջավայրի բարելավման, բաժանորդների իրավունքների և շահերի պաշտպանության նկատառումներով հանձնաժողովը նախատեսում է շարունակել էլեկտրոնային հաղորդակցության բնագավառում մրցակցության երաշխիքներին և սակագնային կարգավորմանը վերաբերող օրենսդրական բարեփոխումները՝ «էլեկտրոնային հաղորդակցության մասին» օրենքի և դրանից բխող հանձնաժողովի համապատասխան իրավակարգավորումների, այդ թվում՝ հանրային ամրակցված հեռախոսացանցի միջոցով մատուցվող հանրային ամրակցված հեռախոսակապի ծառայությունների մանրաձախ շուկային վերաբերող կարգավորումների վերանայմամբ:

Էլեկտրոնային հաղորդակցության բնագավառը տնտեսության դինամիկ զարգացող ճյուղերից է, ուստի հանձնաժողովը նոր տեխնոլոգիաների և ծառայությունների ներդրման համատեքստում մշտապես հետևում է բնագավառի միջազգային զարգացման միտումներին՝ կարգավորման գործընթացն այդ միտումներին առավել համահունչ դարձնելու նպատակով:

4. Կարգավորվող ընկերությունների ֆինանսատնտեսական գործունեության վերլուծություն

Կարգավորվող ընկերությունների կողմից հանձնաժողով ներկայացվող ֆինանսական հաշվետվությունների վերլուծության արդյունքները հիմք են հանդիսանում կարգավորմանը վերաբերող հիմնավորված որոշումների ընդունման, սակագների սահմանման ու վերանայման, ներդրումային ծրագրերի իրականացման ընթացքի գնահատման և լիցենզիայի պայմանների վերահսկման համար, ինչպես նաև հնարավորություն են տալիս ձևավորել կարգավորվող ընկերությունների ֆինանսատնտեսական ցուցանիշների համապատասխան վիճակագրական բազա:

Ինչպես յուրաքանչյուր տարի, 2024 թվականի ընթացքում ևս հանձնաժողովն էներգետիկայի բնագավառի, ջրային ոլորտի կարգավորվող ընկերություններից, «Տելեկոմ Արմենիա», «Հայփոստ», «Հարավկովկասյան երկաթուղի» փակ բաժնետիրական ընկերություններից կստանա ֆինանսական հաշվետվություններ և կկատարի համապատասխան վերլուծություններ:

Էլեկտրաէներգետիկական համակարգում ֆինանսական կայունություն և առաքված էլեկտրաէներգիայի և մատուցված ծառայությունների դիմաց «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերության կողմից 100% վճարումներ ապահովելու նպատակով 2024 թվականին ևս հանձնաժողովը կշարունակի վերահսկել իր կողմից ներդրված հատուկ հաշվի մեխանիզմի բնականոն աշխատանքը՝ երաշխավորելով արտադրողներին և շուկային ծառայություններ մատուցող ընկերություններին վճարումների կատարումը:

Էլեկտրաէներգետիկական, գազամատակարարման համակարգերի և ջրային ոլորտի գործունեության մասին հանրությանն իրազեկելու նպատակով հանձնաժողովը 2024 թվականին ևս կշարունակի իր պաշտոնական ինտերնետային կայքում հրապարակել կարգավորվող ընկերությունների գործունեության տեխնիկատնտեսական ցուցանիշները:

5. Սպառողների շահերի պաշտպանություն

5.1. Սպառողների դիմումների քննարկում

Սպառողների շահերի պաշտպանությունը հանձնաժողովի գործունեության առանցքային ուղղություններից է և կրում է բազմակողմանի բնույթ: Նշված աշխատանքներում իր ծավալով առանձնանում է սպառողների դիմում-բողոքների քննարկումը:

Հաշվի առնելով մատուցվող հանրային ծառայությունների կենսական նշանակությունը սպառողների համար, վերջիններիս կողմից բարձրացվող հարցերը կրում են մեծածավալ բնույթ (2023 թվականի 1-ին կիսամյակում՝ 1128 դիմում): Ավելին, շատ հաճախ դրանք հանձնաժողովի քննարկմանն են ներկայացվում ոչ միայն անմիջապես սպառողների կողմից, այլև տարբեր պատկան մարմինների և

սպառողների շահերի պաշտպանությամբ հանդես եկող կառույցների միջոցով (Հայաստանի Հանրապետության կառավարություն, Ազգային ժողովի պատգամավորներ, մարդու իրավունքների պաշտպան, ոլորտային հասարակական կազմակերպություններ):

Այս առումով հանձնաժողովը, մշտապես ուշադրության կենտրոնում պահելով սպառողների դիմում-բողոքների օպերատիվ արձագանքմանն ուղղված մեխանիզմների կատարելագործումը և, նպատակ ունենալով հանրային իրազեկման մակարդակի բարձրացման միջոցով ապահովել վերջիններին վերաբերող խնդիրների համակողմանի և արդյունավետ լուծում՝ միջոցներ է ձեռնարկել հետևյալ ուղղություններով, որոնք 2024 թվականին ևս կրելու են շարունակական բնույթ.

- սպառողների հետ կապն ապահովելու նպատակով հանձնաժողովում գործող թեժ գծի հեռախոսահամարով տրվում է օպերատիվ տեղեկություն՝ սպառողներին հուզող հարցերի, ինչպես նաև խորհրդատվություն՝ մատակարար-սպառող հարաբերություններում դիմումատուի իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ.
- հանրության առջև հաշվետվողականության ապահովման շրջանակում հանձնաժողովի յուրաքանչյուր անդամի, այդ թվում՝ հանձնաժողովի նախագահի կողմից, նշանակված են սպառողների հետ հանդիպումների օրեր՝ սպառողներին հնարավորություն տալով բարձրացնել իրենց հուզող հարցերը և ստանալ պարզաբանումներ.
- հանձնաժողովի պաշտոնական ինտերնետային կայքում գործում է www.e-request.am միասնական հարթակի միջոցով էլեկտրոնային դիմում-բողոք ներկայացնելու հնարավորություն, որը միտված է դիմումների քննարկման գործընթացն առավել թափանցիկ և սպառողների կողմից վերահսկելի դարձնելուն և թույլ է տալիս նաև առցանց ռեժիմով հետևելու դիմում-բողոքի քննարկման ընթացքին ու ստանալու առցանց պատասխան.
- հանձնաժողովի պաշտոնական ինտերնետային կայքում ներկայացված է սպառողների կողմից հաճախակի տրվող հնարավոր հարցերի և դրանց պատասխանների վերաբերյալ մանրամասն տեղեկատվություն, որոնք

պարբերաբար թարմացվում են՝ համապատասխանեցվելով գործող կարգավորումներին.

- մինչև 2024 թվականի առաջին եռամսյակի ավարտը հանձնաժողովի պաշտոնական ինտերնետային կայքում կիրառարակվի դիմումների քննարկման գործընթացի վերաբերյալ տարեկան տեղեկատվությունը.
- էլեկտրական էներգիա, բնական գազ և խմելու ջուր մատակարարող ընկերությունների կողմից հանձնաժողով է ներկայացվում սպառողների դիմում-բողոքների վերաբերյալ եռամսյակային տեղեկատվություն, որը, որպես սպառողների սպասարկման որակի ցուցանիշների բաղադրիչ, քննարկվելուց հետո հրապարակվում է հանձնաժողովի պաշտոնական ինտերնետային կայքում:

5.2. Սպասարկման որակի ցուցանիշներ

Սպառողների կողմից բարձրացված խնդիրների շարքում իր կարևորությամբ առանձնանում է կարգավորվող ընկերությունների կողմից մատուցվող ծառայությունների սպասարկման որակի սահմանված ցուցանիշների ապահովումը: Նշված գործընթացը մշտապես գտնվում է հանձնաժողովի ուշադրության առանցքում՝ ինչպես կարգավորվող ընկերությունների կողմից ներկայացվող տեղեկատվությունների վերլուծության և հանձնաժողովի կողմից տեղում իրականացվող մոնիթորինգի, այնպես և սպառողների դիմում-բողոքների ուսումնասիրության միջոցով:

Մասնավորապես, հանձնաժողովն էլեկտրական էներգիա, բնական գազ և խմելու ջուր մատակարարող ընկերություններից սպառողների սպասարկման որակի փաստացի ցուցանիշների վերաբերյալ եռամսյակային պարբերականությամբ ստացված տեղեկատվության, ինչպես նաև սպառողների դիմում-բողոքների ուսումնասիրության հիման վրա մոնիթորինգի է ենթարկում՝

- էլեկտրական էներգիա, բնական գազ և խմելու ջուր մատակարարող ընկերությունների՝ սպառողների մատակարարման ընդհատումների քանակի և տևողության ցուցանիշները,

- էլեկտրական էներգիա, բնական գազ և խմելու ջուր մատակարարող ընկերությունների կողմից սպառողների դիմումներին, բողոքներին և հարցադրումներին պատասխանելու ժամկետները,
- սպառողների մոտ թույլատրելի սահմաններից էլեկտրական էներգիայի լարման շեղման դեպքերի քանակի և տևողության հաշվարկային ցուցանիշները,
- առևտրային հաշվառքի սարքերի խախտման դեպքում էլեկտրական էներգիա, բնական գազ և խմելու ջուր մատակարարող ընկերությունների կողմից կատարված վերահաշվարկները և հաշվարկված տույժերը,
- նոր սպառողի կամ սպառողի վերակառուցվող սպառման համակարգն էլեկտրական ցանցին, նոր կառուցվող կամ վերակառուցվող գազասպառման համակարգը գազամատակարարման համակարգին, ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգին նոր միացման կամ միացման փոփոխության գործընթացներում սահմանված ժամկետների խախտումները և դրանց պատճառները:

Սպառողների սպասարկման որակի պահանջների խախտման դեպքում իրավախախտ տնտեսվարողների նկատմամբ կիրառվում են օրենքով սահմանված համաչափ տույժեր և պարտավորեցվում իրենց խախտած ցանկացած իրավունքի ամբողջական վերականգնում:

Նշվածը, սակայն, ոչ միայն չի բացառում, այլև ենթադրում է ոլորտում արձանագրված թերությունների համակողմանի և խորքային վերլուծություն՝ վեր հանելով դրանց հիմքում ընկած իրական պատճառները և խորամուխ լինելով դրանց առավել արդյունավետ կարգավորմանն ուղղված լուծումների որոնումների մեջ: Նշված լուծումները դառնում են համապատասխան ծառայության մատակարարման և օգտագործման կանոնների լրամշակման առարկա՝ մատակարար-սպառող հարաբերություններին վերաբերող կարգավորումները դարձնելով ժամանակի պահանջներին համահունչ:

Հանրային ծառայությունների ոլորտում մատակարար-սպառող հարաբերությունները կանոնակարգող հիմնարար փաստաթղթերի, մասնավորապես, էլեկտրաէներգետիկական շուկայի բաշխման ցանցային կանոնների, էլեկտրաէներգետիկական մանրածախ շուկայի առևտրային կանոնների, բնական

գազի մատակարարման և օգտագործման, ինչպես նաև խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման (կեղտաջրերի մաքրման) ծառայությունների մատուցման կանոնների լրամշակումն ու կատարելագործումը կրում են շարունակական բնույթ և անհրաժեշտության դեպքում կիրականացվեն նաև 2024 թվականին:

Հարկ է նշել, որ սպառողների սպասարկման որակի ցուցանիշների վերաբերյալ տեղեկատվությունը եռամսյակային արդյունքներով հրապարակվում է հանձնաժողովի պաշտոնական ինտերնետային կայքում:

Սպասարկման որակի վերահսկողությանն ուղղված աշխատանքներն ունեն շարունակական բնույթ և կիրականացվեն նաև 2024 թվականի ընթացքում:

6. Հանձնաժողովի գործունեության հրապարակայնությունը և թափանցիկությունը

Համաձայն գործող օրենսդրության՝ հանձնաժողովն ապահովում է իր և իր կողմից կարգավորվող գործունեության հրապարակայնությունն ու թափանցիկությունը՝ զանգվածային լրատվամիջոցների, պաշտոնական ինտերնետային կայքի և այլ միջոցներով: Այս ուղղությամբ հանձնաժողովի ձեռնարկած քայլերը կրում են հետևողական բնույթ և միտված են հանրության շրջանում կառույցի դերի վերաբերյալ տեղեկատվության ընդլայնմանը և վերջինիս նկատմամբ վստահության բարձրացմանը: Մասնավորապես,

- Հանձնաժողովը, որպես կոլեգիալ ինքնավար մարմին, օրենքով իրեն վերապահված իրավասությունների շրջանակում ընդունում է որոշումներ դռնբաց նիստերի միջոցով: Այդ առումով, հանձնաժողովը, իր սահմանած կարգի համաձայն, հայտարարում է նիստերի անցկացման վայրը, օրը, ժամը և հնարավորություն է ընձեռում շահագրգիռ անձանց ու հանրության ներկայացուցիչներին մասնակցելու նիստերին՝ իր վարչական շենքի հնարավորությունների սահմաններում, ստանալու օրակարգ և քննարկվող նյութերը, ներկայացնելու տեղեկություններ և հանդես գալու ելույթներով: Սպառողների համար սակագների հաշվարկման մեթոդիկաները, բնագավառների (համակարգերի) կառուցվածքին, սպառողների սպասարկման որակին և պայմաններին վերաբերող հարցեր նիստում քննարկվելու դեպքում

հանձնաժողովը ողջամիտ ժամկետում այդ մասին իրազեկում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը, կարգավորվող ոլորտի իրավասու պետական մարմինն և սպառողների շահերը պաշտպանող հասարակական կազմակերպություններին՝ հնարավորություն ընձեռելով նրանց ներկայացուցիչներին մասնակցելու նիստերին, հանդես գալու ելույթներով և առաջարկություններով: Նիստերի կազմակերպման և անցկացման վերաբերյալ կանոնակարգումների բարեփոխումները մշտապես հանձնաժողովի ուշադրության կենտրոնում են:

➤ Հանձնաժողովի պաշտոնական ինտերնետային կայքը պարբերաբար թարմացվում է՝ հնարավորություն ընձեռելով զանգվածային լրատվամիջոցներին, սպառողների շահերը պաշտպանող հասարակական կազմակերպություններին և ցանկացած շահագրգիռ անձի իրազեկվել հանձնաժողովի գործունեության, հանրային ծառայությունների ոլորտի կարգավորման ներկա գործընթացների, ծառայությունների սպասարկման որակի, մատակարար-սպառող փոխհարաբերությունների և այլնի մասին: Կայքը պարունակում է տեղեկություններ ինչպես հանձնաժողովի գործող որոշումների, այնպես և քննարկվող նախագծերի, կարգավորվող ընկերությունների կողմից ներկայացվող սակագների հայտերի, վերջիններիս գործունեության տեխնիկատնտեսական ամփոփ ցուցանիշների, կարգավորման ոլորտին առնչվող նորությունների և հաղորդագրությունների, հանձնաժողովի հետ կապի միջոցների և այլնի մասին:

➤ Հանձնաժողովի կայքը հնարավորություն է ընձեռում հանրային ծառայությունների ոլորտի կարգավորվող ընկերություններին՝ պաշտոնական ինտերնետային կայքում գործող առցանց հաշվետվությունների հանձնման էլեկտրոնային հարթակի միջոցով համապատասխան հաշվետվությունները և տեղեկատվությունը հանձնաժողով ներկայացնել էլեկտրոնային եղանակով՝ առանց վարչական մարմին այցելելու:

Հանձնաժողովի հաղորդակցության գործառույթներն արդյունավետ իրականացնելու նպատակով ստեղծվել են նաև հարթակներ սոցիալական ցանցերում,

որոնց միջոցով սպառողների հետ շփումները կկրեն ավելի ինտերակտիվ և օպերատիվ բնույթ:

Կարևորելով հանրային իրազեկման մակարդակի բարձրացումը և այդ աշխատանքներում սպառողների շահերը պաշտպանող հասարակական կազմակերպությունների դերը՝ հանձնաժողովը 2024 թվականին կշարունակի հանրային հնչեղություն ունեցող, մասնավորապես, սակագների ձևավորմանը, փոփոխությանը և սպառողների իրավունքների պաշտպանությանն առնչվող հարցերի շուրջ սերտ համագործակցությունը ոլորտային հասարակական կազմակերպությունների հետ:

Հաշվի առնելով հանրության առջև հաշվետու լինելու օրենքի պահանջը, ինչպես յուրաքանչյուր տարի, այնպես և 2024 թվականին, հանձնաժողովը կիրապարակի նախորդ տարվա իր գործունեության հաշվետվությունը:

2024 թվականին հանձնաժողովի անդամները և մասնագետները հանրային հնչեղություն ունեցող խնդիրների շուրջ պարբերաբար հանդես կգան ճանաչողական բնույթի հաղորդումներով, պարզաբանումներով և հարցազրույցներով:

7. Միջազգային համագործակցություն

Հանձնաժողովը մշտապես համագործակցում է միջազգային կազմակերպությունների և այլ երկրների կարգավորող մարմինների հետ:

Մասնավորապես, հանրային ծառայությունների կարգավորման ոլորտում միջազգային լավագույն փորձն ուսումնասիրելու և Հայաստանի Հանրապետությունում այն կիրառելու կամ կիրառման հնարավորությունները դիտարկելու նպատակով հանձնաժողովը համագործակցում է Համաշխարհային բանկի, Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի, Ասիական զարգացման բանկի, ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալության (USAID), ԱՄՆ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովների անդամների ազգային ասոցիացիայի (NARUC), Հեռահաղորդակցության միջազգային միության (ITU), Էներգետիկայի կարգավորողների տարածաշրջանային ասոցիացիայի (ERRA), ԵՄ համապատասխան կազմակերպությունների, մասնավորապես՝ ԵՄ արևելյան գործընկերության երկրների

Էլեկտրոնային հաղորդակցության ոլորտը կարգավորող մարմինների ցանցի (EaPeReg), Ջրի եվրոպական կարգավորողների կազմակերպության (WAREG), Էներգետիկ համայնքի (Energy Community) հետ: Նշված կազմակերպությունների կողմից պարբերաբար կազմակերպվում են սեմինարներ տարբեր երկրների կարգավորողների համար Էներգետիկ շուկաների ազատականացման, բաշխման և հաղորդման ցանցերի ցանցային կոդեքսների մշակման, ցանցերի հուսալիության և անվտանգության, ներառյալ՝ կիրառանվտանգության, վերականգնվող ռեսուրսներից էլեկտրական էներգիայի արտադրության, էլեկտրոնային հաղորդակցության ոլորտի զարգացման, ջրամատակարարման և ջրահեռացման (կեղտաջրերի մաքրման) կարգավորման քաղաքականության, լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության զարգացման, դրա քարտեզագրման, 5G տեխնոլոգիայի ներդրման, ռադիոհաճախականությունների արդյունավետ օգտագործման վերաբերյալ, որը հնարավորություն է տալիս հանձնաժողովին ուսումնասիրել միջազգային լավագույն փորձը և ստանալ համապատասխան տեղեկատվություն:

Հանձնաժողովը, հանդիսանալով Էներգետիկայի կարգավորողների տարածաշրջանային ասոցիացիայի (ERRA), ԵՄ արևելյան գործընկերության երկրների էլեկտրոնային հաղորդակցության կարգավորող մարմինների խմբի (EaPeReg) և Ջրի եվրոպական կարգավորողների կազմակերպության (WAREG) անդամ, մասնակցում է նշված կազմակերպությունների տարեկան ընդհանուր ժողովներին, ինչպես նաև վերջիններիս կողմից ստեղծված համապատասխան կոմիտեների և աշխատանքային խմբերի նիստերին:

Հանձնաժողովը 2024 թվականին նույնպես շարունակելու է ակտիվ մասնակցությունը EaPeReg ցանցի աշխատանքներին՝ աջակցելով Մոլդովայի Հանրապետության էլեկտրոնային հաղորդակցության և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ազգային գործակալությանը (ANRCETI)՝ ցանցի 2024 թվականի նախագահողին:

Հանձնաժողովը, որպես EaPeReg ցանցում գործող կարգավորողների անկախության և լայնաշերտի հարցերով աշխատանքային խմբի (IRB EWG) համանախագահ, շարունակելու է հեռահաղորդակցության շուկաների վերլուծության, լայնաշերտ ինտերնետ հասանելիության և հեռահաղորդակցության բնագավառի օրենսդրության մոտարկման աշխատանքները:

Բացի այդ, ԵՄ ԱԼԳ երկրների հեռահաղորդակցության կարգավորողների ցանցում գործող ռոումինգի հարցերով աշխատանքային խմբի շրջանակում հանձնաժողովը մասնակցում է նշված տարածաշրջանում միջազգային ռոումինգի միասնական տարածք ձևավորելուն և միջազգային ռոումինգ ծառայության սակագների նվազեցմանն ուղղված աշխատանքներին, որոնք նախատեսվում է շարունակել նաև 2024 թվականի ընթացքում:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ հանձնաժողովը 2024 թվականին նախատեսում է նշված աշխատանքային խմբի շրջանակում մասնակցել ԵՄ ԱԼԳ երկրների և ԵՄ երկրների միջև միջազգային ռոումինգի միասնական տարածք ձևավորելու հնարավորությունն ուսումնասիրելու աշխատանքներին:

Մինևույն ժամանակ, ԵՄ ԱԼԳ երկրների հեռահաղորդակցության կարգավորողների ցանցում ռադիոհաճախականությունների հարցերով աշխատանքային խմբի շրջանակում հանձնաժողովը շարունակելու է աշխատել ռադիոհաճախականությունների տիրույթի տարածաշրջանային համաձայնագրի ստորագրման և հետագա կիրարկմանն ուղղությամբ:

2024 թվականի ընթացքում կշարունակվեն Եվրասիական տնտեսական հանձնաժողովի համակարգմամբ գործող միջազգային աշխատանքային խմբի շրջանակում միջազգային ռոումինգ ծառայությունների արդար սակագների ներդրման համար անհրաժեշտ պայմանների ձևավորմանն ուղղված աշխատանքները: Այս առնչությամբ հանձնաժողովը շարունակելու է նաև աշխատանքները Եվրասիական տնտեսական միության անդամ պետությունների օպերատորների էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցերում միջազգային տրաֆիկի փոխանցումների ժամանակ խարդախությունների կանխարգելման հարցերով աշխատանքային ենթախմբի շրջանակում:

Ելնելով կարգավորող մարմինների հետ համագործակցության ընդլայնման, կարգավորման ենթակա ոլորտներում փորձի փոխանակման նկատառումներից, ինչպես նաև հաշվի առնելով Չեխիայի հեռահաղորդակցության գրասենյակի (CTU), Լատվիայի հանրային ծառայությունների հանձնաժողովի (PUC), Վրաստանի Էներգետիկայի կարգավորման ազգային հանձնաժողովի (GNERC) և Լեհաստանի էլեկտրոնային հաղորդակցության գրասենյակի (UKE) հետ ստորագրված

փոխըմբռնման հուշագրերը՝ հանձնաժողովը շարունակելու է վերջիններիս հետ համագործակցությունը:

2024 թվականի ընթացքում ԵՄ արևելյան գործընկերության երկրների հեռահաղորդակցության ոլորտի կարգավորողների ցանցում շարունակվելու են նաև աշխատանքները E&Y խորհրդատվական ընկերության հետ՝ EU4Digital նախաձեռնության շրջանակում, որոնք ուղղված են կարգավորող մարմինների անկախության ամրապնդմանը և նպաստում են «Հայաստանի Հանրապետության և Եվրոպական միության և ատոմային էներգիայի եվրոպական համայնքի ու դրանց անդամ պետությունների միջև կնքված համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրով» նախատեսված հանձնառությունների կիրարկման ճանապարհային քարտեզում ներառված միջոցառումների իրականացմանը:

Հանձնաժողովն իրեն վերապահված իրավասությունների շրջանակում պետական այլ մարմինների հետ համատեղ մասնակցելու է «Հայաստանի Հանրապետության և Եվրոպական միության և ատոմային էներգիայի եվրոպական համայնքի ու դրանց անդամ պետությունների միջև կնքված համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրի» կիրարկման միջոցառումների ծրագրով նախատեսված աշխատանքներին, ինչպես նաև Եվրոպայի էներգետիկ կարգավորողների խորհրդի (CEER) կողմից կազմակերպվող աշխատանքներին՝ «Արևելյան գործընկերության երկրներում մաքուր էներգիայի անցման խթանում» EU4Energy-ի ծրագրի շրջանակում:

Հանձնաժողովը, հանդիսանալով Եվրասիական տնտեսական միության մասին պայմանագրի «Բնական մենաշնորհների սուբյեկտների գործունեության կարգավորման միասնական սկզբունքների և կանոնների մասին արձանագրության» (պայմանագրի հավելված 20) շրջանակում նախատեսված աշխատանքների իրականացման համար Հայաստանի Հանրապետության կողմից լիազորված մարմին, շարունակելու է մասնակցել Եվրասիական տնտեսական հանձնաժողովի բնական մենաշնորհների գծով Խորհրդատվական կոմիտեի աշխատանքներին՝ մասնավորապես Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության մոտարկման մասով:

Համագործակցելով Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության հետ՝ հանձնաժողովը կշարունակի համագործակցությունը Եվրասիական տնտեսական հանձնաժողովի համապատասխան կառույցների հետ՝ Եվրասիական տնտեսական միության էլեկտրաէներգետիկական և գազի ընդհանուր շուկաների ձևավորման ուղղությամբ տարվող աշխատանքներում:

2024 թվականին կշարունակվի արդյունավետ համագործակցությունը նաև Արցախի Հանրապետության հանրային ծառայությունները և տնտեսական մրցակցությունը կարգավորող պետական հանձնաժողովի հետ՝ համապատասխան օրենքների և կանոնների նախագծերի մշակման, լրամշակման, ոլորտների մասնագետների փորձի փոխանակման և այլ միջոցառումներին մասնակցության շրջանակում՝ ըստ կարգավորվող ոլորտների և գործառույթների:

8. Հանձնաժողովի կողմից բյուջետային մուտքերի ապահովում և 2024 թվականի պահպանման ծախսերի նախահաշիվ

2024 թվականին հանձնաժողովի վերահսկողության ներքո կգտնվի կարգավորվող ընկերությունների կողմից Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե մուտքերի ապահովման գործընթացը՝ լիցենզիաների տուրքերի, ռադիոհաճախականությունների տրամադրման և օգտագործման վճարների, կարգավորվող ոլորտներում հանձնաժողովի կողմից կիրառվող տուգանքների, ինչպես նաև կայանները լիցենզիաներով ամրագրված ժամանակահատվածում չգործարկելու, լիցենզիայի պայմանները չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու համար գանձվող ֆինանսական երաշխիքների գծով վճարումների մասով:

Ըստ կանխատեսումների՝ 2024 թվականին նշված աղբյուրներից պետական բյուջե կփոխանցվի շուրջ 8.946 մլրդ դրամ, որից ռադիոհաճախականությունների օգտագործման և թույլտվությունների տրամադրման գծով մուտքերը կկազմեն շուրջ 8.572 մլրդ դրամ:

Միաժամանակ, «Հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճարների մասին» օրենքի համաձայն՝ հանձնաժողովի լիազորությունների իրականացման համար անհրաժեշտ դրամական միջոցների գոյացման նպատակով

հանրային ծառայությունների ոլորտի կարգավորվող անձանց կողմից 2024 թվականին ևս պետական բյուջե կվճարվեն հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճարներ:

Հանձնաժողովի 2024 թվականի գործունեության ծրագրի կատարումն ապահովելու նպատակով նախատեսվող բյուջեն ձևավորվում է «Հանրային ծառայությունները կարգավորող մարմնի մասին» օրենքի 38-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն:

Հանձնաժողովի 2024 թվականի տարեկան բյուջեի նախագծի վերաբերյալ կազմակերպվել է հանրային քննարկում, որի մասին տեղեկատվությունը հրապարակվել է հանձնաժողովի պաշտոնական ինտերնետային կայքում: Քննարկման մասնակիցներին ներկայացվել է հանձնաժողովի բյուջեի ձևավորման մեխանիզմը, ինչպես նաև պարզաբանվել են բյուջետային հայտի նախագծի հիմքում դրված ծախսային հաշվարկ-հիմնավորումները:

9. Հանձնաժողովի 2024 թվականի գործունեության ծրագրի հանրային քննարկումը

Հանձնաժողովի 2024 թվականի գործունեության ծրագրի նախագիծը հանրային քննարկման ներկայացնելու նպատակով հրապարակվել է հանձնաժողովի պաշտոնական ինտերնետային կայքում, ինչպես նաև համապատասխան գրություններով ուղարկվել է սպառողների շահերը ներկայացնող հասարակական կազմակերպություններին: Ներկայացված առաջարկությունները կամ ներառվել են ծրագրում, կամ տրվել են համապատասխան պարզաբանումներ:

Հանձնաժողովի 2024 թվականի գործունեության ծրագրով նախատեսված աշխատանքները կներառվեն 2024 թվականի աշխատանքային ծրագրում, որը կհաստատվի 2023 թվականի տարեվերջին և կիրապարակվի հանձնաժողովի պաշտոնական ինտերնետային կայքում: